శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

మహర్షి వేదవ్యాసప్రణీతం శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ ఏకాదశస్కంధే త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ ఏకాదశస్కంధే త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీభగవానువాచ

సత్త్వం రజస్తమ ఇతి గుణా బుద్ధేర్న చాత్మనః ।
సత్త్వేనాన్యతమౌ హన్యాత్ సత్త్వం సత్త్వేన చైవ హి ॥ **1** ॥

సత్త్వాద్ ధర్మో భవేద్ వృద్ధాత్ పుంసో మద్భక్తిలక్షణః ।
సాత్త్వికోపాసయా సత్త్వం తతో ధర్మః ప్రవర్తతే ॥ **2** ॥

ధర్మో రజస్తమో హన్యాత్ సత్త్వవృద్ధిరనుత్తమః ।
ఆశు నశ్యతి తన్మూలో హ్యధర్మ ఉభయే హతే ॥ **3** ॥

ఆగమోఽపః ప్రజా దేశః కాలః కర్మ చ జన్మ చ ।
ధ్యానం మంత్రోఽథ సంస్కారో దశైతే గుణహేతవః ॥ **4** ॥

తత్తత్ సాత్త్వికమేవైషాం యద్ యద్ వృద్ధాః ప్రచక్షతే ।
నిందంతి తామసం తత్తద్ రాజసం తదుపేక్షితం ॥ **5** ॥

సాత్త్వికాన్యేవ సేవేత పుమాన్ సత్త్వవివృద్ధయే ।
తతో ధర్మస్తతో జ్ఞానం యావత్ స్మృతిరపోహనం ॥ **6** ॥

వేణుసంఘర్షజో వహ్నిర్దగ్ధ్వా శామ్యతి తద్వనం ।
ఏవం గుణవ్యత్యయజో దేహః శామ్యతి తత్క్రియః ॥ **7** ॥

ఉద్ధవ ఉవాచ
విదంతి మర్త్యాః ప్రాయేణ విషయాన్ పదమాపదాం।
తథాపి భుంజతే కృష్ణ తత్ కథం శ్వఖరాజవత్ ॥ **8** ॥

శ్రీభగవానువాచ
అహమిత్యన్యథాబుద్ధిః ప్రమత్తస్య యథా హృది।
ఉత్సర్పతి రజో ఘోరం తతో వైకారికం మనః ॥ **9** ॥

రజోయుక్తస్య మనసః సంకల్పః సవికల్పకః।
తతః కామో గుణధ్యానాద్ దుఃసహః స్యాద్ధి దుర్మతేః ॥ **10** ॥

కరోతి కామవశగః కర్మాణ్యవిజితేంద్రియః।
దుఃఖోదర్కాణి సంపశ్యన్ రజోవేగవిమోహితః ॥ **11** ॥

రజస్తమోభ్యాం యదపి విద్వాన్ విక్షిప్తధీః పునః।
అతంద్రితో మనో యుంజన్ దోషదృష్టిర్న సజ్జతే ॥ **12** ॥

అప్రమత్తోఽనుయుంజీత మనో మయ్యర్పయంఛనైః।
అనిర్విణ్ణో యథాకాలం జితశ్వాసో జితాసనః ॥ **13** ॥

ఏతావాన్ యోగ ఆదిష్టో మచ్ఛిష్యైః సనకాదిభిః।
సర్వతో మన ఆకృష్య మయ్యద్ధాఽఽవేశ్యతే యథా ॥ **14** ॥

ఉద్ధవ ఉవాచ
యదా త్వం సనకాదిభ్యో యేన రూపేణ కేశవ।
యోగమాదిష్టవానేతద్ రూపమిచ్ఛామి వేదితుం ॥ **15** ॥

శ్రీభగవానువాచ
పుత్రా హిరణ్యగర్భస్య మానసాః సనకాదయః।
పప్రచ్ఛుః పితరం సూక్ష్మాం యోగస్యైకాంతికీం గతిం ॥ **16** ॥

సనకాదయ ఊచుః
గుణేష్వావిశతే చేతో గుణాశ్చేతసి చ ప్రభో।
కథమన్యోన్యసంత్యాగో ముముక్షోరతితితీర్షోః ॥ **17** ॥

శ్రీభగవానువాచ
ఏవం పృష్టో మహాదేవః స్వయంభూర్భూతభావనః।
ధ్యాయమానః ప్రశ్నబీజం నాభ్యపద్యత కర్మధీః ॥ **18** ॥

స మామచింతయద్ దేవః ప్రశ్నపారతితీర్షయా।
తస్యాహం హంసరూపేణ సకాశమగమం తదా ॥ **19** ॥

దృష్ట్వా మాం త ఉపవ్రజ్య కృత్వా పాదాభివందనం।
బ్రహ్మాణమగ్రతః కృత్వా పప్రచ్ఛుః కో భవానితి ॥ **20** ॥

ఇత్యహం మునిభిః పృష్టస్తత్త్వజిజ్ఞాసుభిస్తదా।
యదవోచమహం తేభ్యస్తదుద్ధవ నిబోధ మే ॥ **21** ॥

వస్తునో యద్యనానాత్వమాత్మనః ప్రశ్న ఈదృశః।
కథం ఘటేత వో విప్రా వక్తుర్వా మే క ఆశ్రయః ॥ **22** ॥

పంచాత్మకేషు భూతేషు సమానేషు చ వస్తుతః।
కో భవానితి వః ప్రశ్నో వాచారంభో హ్యనర్థకః ॥ **23** ॥

మనసా వచసా దృష్ట్యా గృహ్యతేఽన్యైరపీంద్రియైః।
అహమేవ న మత్తోఽన్యదితి బుధ్యధ్వమంజసా ॥ **24** ॥

గుణేష్వావిశతే చేతో గుణాశ్చేతసి చ ప్రజాః।
జీవస్య దేహ ఉభయం గుణాశ్చేతో మదాత్మనః ॥ **25** ॥

గుణేషు చావిశచ్చిత్తమభీక్ష్ణం గుణసేవయా।
గుణాశ్చ చిత్తప్రభవా మద్రూప ఉభయం త్యజేత్ ॥ **26** ॥

జాగ్రత్ స్వప్నః సుషుప్తం చ గుణతో బుద్ధివృత్తయః।
తాసాం విలక్షణో జీవః సాక్షిత్వేన వినిశ్చితః ॥ **27** ॥

యర్హి సంసృతిబంధోఽయమాత్మనో గుణవృత్తిదః।
మయి తుర్యే స్థితో జహ్యాత్ త్యాగస్తద్ గుణచేతసాం ॥ **28** ॥

అహంకారకృతం బంధమాత్మనోఽర్థవిపర్యయం।
విద్వాన్ నిర్విద్య సంసారచింతాం తుర్యే స్థితస్త్యజేత్ ॥ **29** ॥

యావన్నానార్థధీః పుంసో న నివర్తేత యుక్తిభిః।
జాగర్త్యపి స్వపన్నజ్ఞః స్వప్నే జాగరణం యథా ॥ **30** ॥

అసత్త్వాదాత్మనోఽన్యేషాం భావానాం తత్కృతా భిదా।
గతయో హేతవశ్చాస్య మృషా స్వప్నదృశో యథా ॥ **31** ॥

యో జాగరే బహిరనుక్షణధర్మిణోఽర్థాన్
భుంక్తే సమస్తకరణైర్హృది తత్సదృక్షాన్।
స్వప్నే సుషుప్త ఉపసంహరతే స ఏకః
స్మృత్యన్వయాత్త్రిగుణవృత్తిదృగింద్రియేశః ॥ **32** ॥

ఏవం విమృశ్య గుణతో మనసస్త్యవస్థా
మన్మాయయా మయి కృతా ఇతి నిశ్చితార్థాః।
సంఛిద్య హార్దమనుమానసదుక్తితీక్ష్ణ-
జ్ఞానాసినా భజత మాఖిలసంశయాధిం ॥ **33** ॥

ఈక్షేత విభ్రమమిదం మనసో విలాసం
దృష్టం వినష్టమతిలోలమలాతచక్రం।
విజ్ఞానమేకమురుధేవ విభాతి మాయా
స్వప్నస్త్రిధా గుణవిసర్గకృతో వికల్పః ॥ **34** ॥

దృష్టిం తతః ప్రతినివర్త్య నివృత్తతృష్ణ -
స్తూష్ణీం భవేన్నిజసుఖానుభవో నిరీహః।
సందృశ్యతే క్వ చ యదీదమవస్తుబుద్ధ్యా
త్యక్తం భ్రమాయ న భవేత్ స్మృతిరానిపాతాత్ ॥ **35** ॥

దేహం చ నశ్వరమవస్థితముత్థితం వా
సిద్ధో న పశ్యతి యతోఽధ్యగమత్ స్వరూపం।
దైవాదపేతముత దైవవశాదుపేతం
వాసో యథా పరికృతం మదిరామదాంధః ॥ **36** ॥

దేహోఽపి దైవవశగః ఖలు కర్మ యావత్
స్వారంభకం ప్రతిసమీక్షత ఏవ సాసుః।
తం సప్రపంచమధిరూఢసమాధియోగః
స్వాప్నం పునర్న భజతే ప్రతిబుద్ధవస్తుః ॥ **37** ॥

మయైతదుక్తం వో విప్రా
గుహ్యం యత్ సాంఖ్యయోగయోః।
జానీత మాఽఽగతం యజ్ఞం
యుష్మద్ధర్మవివక్షయా ॥ **38** ॥

అహం యోగస్య సాంఖ్యస్య సత్యస్యర్తస్య తేజసః।
పరాయణం ద్విజశ్రేష్ఠాః శ్రియః కీర్తేర్దమస్య చ ॥ **39** ॥

మాం భజంతి గుణాః సర్వే నిర్గుణం నిరపేక్షకం।
సుహృదం ప్రియమాత్మానం సామ్యాసంగాదయోఽగుణాః ॥ **40** ॥

ఇతి మే ఛిన్నసందేహా మునయః సనకాదయః।
సభాజయిత్వా పరయా భక్త్యాగృణత సంస్తవైః ॥ **41** ॥

తైరహం పూజితః సమ్యక్ సంస్తుతః పరమర్షిభిః।
ప్రత్యేయాయ స్వకం ధామ పశ్యతః పరమేష్ఠినః ॥ **42** ॥

॥ ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం
సంహితాయాం ఏకాదశస్కంధే త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥